

СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ НАГЛЯДУ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАДАВАЧІВ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Кравчук Г.С., старший судовий експерт
відділу економічних досліджень*,
Вінницький науково-дослідний експертно-криміналістичний
центр МВС України, м. Вінниця, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-3884-2784>

За офіційними даними Звіту НБУ про фінансову стабільність станом на грудень 2023 року, платежі в Україні здійснюються безперервно та своєчасно, попри повномасштабну війну. Обсяги операцій та різноманіття платіжних послуг зростають, а регулювання та оверсайт платіжних систем в Україні здійснюється відповідно до міжнародних стандартів [1].

Свого часу запровадження в Україні у 2020 році низки карантинних обмежень попри негативні наслідки поширення пандемії у всьому світі, саме пандемія прискорила переорієнтацію вітчизняної сфери послуг на віртуальне середовище, адже традиційні форми обслуговування в умовах дії карантинних обмежень вже не здатні були задовільнити потреби споживачів. Зростаючий попит на зручне, комфортне та доступне дистанційне обслуговування активізував швидко цифровізацію сфери фінансових послуг, спричинивши його подальшу трансформацію [2, с. 133-138].

Отож, не тільки пандемія COVID-19, але нажалі і повномасштабна війна, спричинили бурхливий розвиток інновацій на ринку фінансових послуг. Між надавачами фінансових послуг, в тому числі і платіжних, жорстка конкурентна боротьба, що створює додаткові переваги для клієнтів. Такий стан речей у секторі надання фінансових послуг став поштовхом до впровадження нових сервісів онлайн платежів, частка яких сьогодні невпинно зростає. Наразі усі надавачі фінансових послуг активно шукають нові технологічні рішення та способи обслуговування клієнтів. Як результат – надавачі фінансових послуг активно пропонують нові послуги для клієнтів для спрощення обслуговування (мобільні додатки, онлайн-банкінг, чат-боти тощо). Вбачається, що сучасний етап цифровізації сфери фінансових послуг, що супроводжується запровадженням технологій

---

* Науковий керівник – Світлак І., д.ю.н., професор

відкритого банкінгу дозволив фінансовим установам надійно працювати в умовах воєнного стану.

У Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року зазначається про стрімкий злет обсягів електронної комерції та попиту на онлайн-продукти фінансового ринку. Збільшення чисельності користувачів мобільних пристроїв та потужне поширення електронної комерції сприяє швидкій адаптації цифрових платежів у всьому світі. В Україні електронна комерція демонструє високу динаміку розвитку, стимулюючи кількість та обсяги безготівкових операцій [3].

Подібна цифровізація сфери надання платіжних послуг потребує оцінки з прикладної точки зору, зокрема в питаннях розробки відповідного ефективного нормативно-правового забезпечення цих процесів.

Прийняття Закону України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. (введений в дію 01.08.2022 р.) (далі – Закон) [4] дав старт потужній трансформації ринку платіжних послуг та підтвердив дієве виконання Україною зобов'язань Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема з інтеграції українського платіжного ринку з європейським та імплементації положень Директив (ЄС) 2015/23662 та 2009/110/ЄС3. З набранням чинності нового Закону втратив чинність Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р.

Нове законодавство про платіжні послуги розширило не лише перелік платіжних послуг, що можуть надаватись фінансовими установами, але допустив до цього ринку нових учасників.

Під платіжною послугою відповідно до чинного Закону розуміється діяльність надавача платіжних послуг з виконання та/або супроводження платіжних операцій, а саме будь-яке внесення, переказ або зняття коштів незалежно від правовідносин між платником і отримувачем, які є підставою для цього [4].

Законом запроваджено дев'ять видів платіжних послуг, які диференційовано на 7 фінансових та 2 нефінансові послуги, зокрема:

«...1) послуги із зарахування готівкових коштів на рахунки користувачів, а також усі послуги щодо відкриття, обслуговування та закриття рахунків (крім електронних гаманців);

2) послуги із зняття готівкових коштів з рахунків користувачів, а також усі послуги щодо відкриття, обслуговування та закриття рахунків (крім електронних гаманців);

3) послуги з виконання платіжних операцій із власними коштами користувача з рахунку/на рахунок користувача (крім платіжних операцій з електронними грошима);

4) послуги з виконання платіжних операцій з рахунку/на рахунок користувача (крім платіжних операцій з електронними грошима), за умови що кошти для виконання платіжної операції надаються користувачу надавачем платіжних послуг на умовах кредиту;

5) послуги з емісії платіжних інструментів та/або здійснення еквайрингу платіжних інструментів;

6) послуги з переказу коштів без відкриття рахунку;

7) послуги з випуску електронних грошей та виконання платіжних операцій з ними, у тому числі відкриття та обслуговування електронних гаманців.

2. До нефінансових платіжних послуг належать: 1) послуги з ініціювання платіжної операції; 2) послуги з надання відомостей з рахунків...» [4].

Закон розширив коло надавачів платіжних послуг за рахунок небанківських фінансових установ, таких як оператори поштового зв'язку, емітенти електронних грошей та ін., конкретизував вимоги до авторизації їх діяльності на ринку платіжних послуг, а саме порядку легалізації діяльності з надання платіжних послуг. Заслужує на увагу, що паралельно із нормативним визначенням надавач фінансової послуги (фінансова установа, а у випадках, прямо визначених спеціальними законами, інша юридична особа або філія іноземної юридичної особи, яка має право надавати фінансові послуги відповідно Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» та спеціальних законів) [5], якою є і платіжна, у легальному понятійно-категоріальному апараті з'явилися нові дефініції суб'єктів ринку: «надавач платіжних послуг з обслуговування рахунку», «надавач платіжних послуг з ініціювання платіжної операції», «надавач платіжних послуг з надання відомостей з рахунків».

Саме за діяльністю таких учасників ринку платіжних послуг, діяльність яких є об'єктом нагляду, НБУ, будучи державним Регулятором наділений повноваженнями застосовувати заходи впливу. Головна мета державного регулювання та нагляду на ринках фінансових послуг (банківський та небанківський сектор), що здійснюються НБУ, – безпека та фінансова стабільність фінансової системи, захист інтересів вкладників і кредиторів та інших споживачів фінансових послуг. НБУ здійснює функції державного регулювання та нагляду за діяльністю на ринках фінансових послуг на індивідуальній та консолідованій основі у межах та порядку, встановлених законодавством.

Зупинимось на аналізі нормативно-правової бази, що визначає повноваження НБУ з питань діяльності надавачів платіжних послуг.

На законодавчому рівні повноваження НБУ як регулятора ринку платіжних послуг ґрунтуються на положеннях Законів України «Про НБУ» (ст. ст. 7, 15, 17, 55, 551, 56), «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (ст. ст. 21, 23, 25, 26, 28), «Про платіжні послуги» (ст. ст. 11, 25, 76-78, 81, 84).

На виконання вимог нового Закону та у межах реалізації його норм, НБУ значно модернізувало відомчу нормативно-правову базу з питань регулювання діяльності учасників платіжного ринку. Щодо реалізації наглядових функцій доцільно звернути увагу на наступні акти НБУ:

– Постанова Правління НБУ «Про затвердження положення про застосування Національним банком України заходів впливу» від 17.08.2012 р. № 346;

– Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про встановлення пруденційних нормативів, що є обов'язковими для дотримання небанківськими надавачами платіжних послуг, та визначення методики їх розрахунку» від 25.08.2022 р. № 190;

– Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про здійснення НБУ нагляду за додержанням об'єктами нагляду законодавства України про захист прав споживачів фінансових послуг та обмежених платіжних послуг, вимог щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості та внесення зміни до Положення про здійснення НБУ безвізного нагляду на ринках небанківських фінансових послуг» від 02.09.2022 р. № 198;

– Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про застосування НБУ заходів впливу за порушення вимог законодавства, що регулює діяльність на платіжному ринку» від 22.09.2022 р. № 206;

– Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про здійснення безвізного нагляду за діяльністю з надання фінансових та супровідних послуг» від 14.12.2023 р. № 162.

У підсумку зазначимо, що незважаючи на дію воєнного стану, НБУ продовжує реалізацію заходів, спрямованих на підтримання фінансової стійкості держави та регулювання ринку платіжних послуг. Процеси удосконалення нормативної бази у сфері досліджуваних відносин тривають з врахуванням сучасних викликів та загроз. Імплементация глобального стандарту платіжних повідомлень ISO 20022 сприятиме: узгодженню національного законодавства з Директивами ЄС; глобалізації фінансових систем; покращенню ефективності міжнародних і внутрішніх платежів; створенню нових фінансових продуктів.

Література:

1. Звіт НБУ про фінансову стабільність станом на грудень 2023 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=6 (дата звернення: 04.02.2024).
2. Світлак І.І. Цифрові технології як чинник впливу на модернізацію цивільних відносин. *Право UA*. 2021. № 2. С. 133-138.
3. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року: Рішення Правління НБУ від 09.07.2020 р. № 453-рпш. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp> (дата звернення: 04.02.2024).
4. Закон України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#n1057> (дата звернення: 04.02.2024).
5. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення: 04.02.2024).

STRATEGIC ASPECTS IN THE FUNCTIONAL SPHERES OF ENTERPRISE ACTIVITY

Kryvenko K., Sierova M., students*,
State Biotechnological University, Kharkiv, Ukraine

Functional strategies are providing strategies that determine the strategic orientation of functional directions – subsystems of enterprise management (marketing, production, finance, research sector, personnel management, environmental and social spheres) and ensure the achievement of their goals, as well as management of the process of implementation of corporate and competitive strategies, while taking a significant part in the development and adjustment of the latter [1].

That is, functional strategies should be coordinated and work on corporate and competitive strategies. In turn, corporate and competitive strategies must be based on functional ones, without taking into account analytical data and their capabilities, it is impossible to develop a full-fledged and, most importantly, suitable for implementation general or business strategy.

The responsibility for the development of functional strategies rests with the heads and chief specialists of the relevant functional services. Thus, the purpose of functional strategies is to ensure the development and

---

* *Academic supervisor – Podolska O.V., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor*